

VšĮ „ŽMOGAUS TEISIŲ STEBĖJIMO INSTITUTAS“

2022 M. VEIKLOS ATASKAITA

2022 04 21

1. Įstaigos dalininkai

Viešoji įstaiga „Žmogaus teisių stebėjimo institutas“ (toliau – ŽTSI) įregistruota 2003 m.

	Dalininkas	Įnašas
1.	Henrikas Mickevičius	289.63 EUR
2.	Gintautas Bartkus	7 EUR
	Viso:	296.63 EUR

2. Įstaigos veiklos tikslai, pobūdis ir veiklos rezultatai per finansinius metus

Viešoji įstaiga „Žmogaus teisių stebėjimo institutas“ yra pelno nesiekiantis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio pagrindinė veikla – stiprinti atvirą ir demokratinę visuomenę, prisidedant prie žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimo. Organizaciją 2003 metais įkūrė Atviros Lietuvos fondas. 2012 m. ŽTSI buvo paskirtas Europos ekonominės erdvės finansinio mechanizmo Nevyriausybinų organizacijų Programos nacionaliniu operatoriumi Lietuvoje (NVO programa). Tai pirmas atvejis Lietuvoje, kai vadovavimas pilietinei visuomenei stiprinti skirtoms lėšoms – 5,5 mln. eurų - patikėtas nevyriausybinei organizacijai.

Įstaigos veiklos tikslai, kryptys:

- Stebėti žmogaus teisių įgyvendinimą Lietuvoje;
- Ugdyti pilietinės visuomenės gebėjimus stebėti ir veikti valstybinę žmogaus teisių politiką bei praktiką;
- Informuoti visuomenę apie žmogaus teisių pažeidimus ir galimybes apginti savo pažeistas teises;
- Atkreipti valstybės institucijų bei visuomenės dėmesį į socialiai pažeidžiamų asmenų teises ir galimus jų pažeidimo atvejus;
- Skatinti valdžios institucijas tobulinti teisės aktus atsižvelgiant į žmogaus teisių apsaugos standartus.

Veiklos formos:

- Teisės aktų projektų analizės;
- Tarpdisciplininiai tyrimai žmogaus teisių srityje;
- Strateginis bylinėjimasis nacionaliniuose teismuose, Europos žmogaus teisių teisme ir Jungtinių Tautų komitetuose;
- Ekspertinių išvadų teikimas Lietuvos, regioniniuose žmogaus teisių institucijose ir kitų valstybių teismuose;
- Švietimas ir mokymai žmogaus teisių klausimais;
- Advokacijos ir sąmoningumo kėlimo kampanijos;
- Tarptautinis bendradarbiavimas.

3. Įstaigos darbuotojai

Darbuotojų skaičius paskutinę praėjusio ataskaitinio laikotarpio 2021 m. gruodžio 31 dieną buvo 7, paskutinę ataskaitinio laikotarpio 2022 m. gruodžio 31 dieną buvo 6 darbuotojai.

4. Įstaigos įsigytas ir perleistas ilgalaikis turtas per finansinius metus

2022 metais įmonė neįsigijo ir neperleido ilgalaikio turto.

5. Įstaigos sąnaudos per finansinius metus, iš jų – išlaidos darbo užmokesčiui

	Sąnaudos	Suma, EUR
1.	Darbo užmokestis	88623
2.	Nusidėvėjimo (amortizacijos)	0
3.	Patalpų išlaikymo	9693
4.	Ryšių, pašto	7351
5.	Kitos administracinės išlaidos	22916
6.	Kelionių išlaidos	6154
7.	Projektų, renginių išlaidos	46026
8.	Neigiama valiutų kurso įtaka	1025
	Viso:	181788

6. Įstaigos sąnaudos valdymo išlaidoms

	Sąnaudos	Suma, EUR
1.	Vadovų darbo užmokestis	7058
	Viso:	7058

7. Duomenys apie viešosios įstaigos vadovą, įstaigos išlaidos vadovo darbo užmokesčiui ir kitoms viešosios įstaigos vadovo išmokoms

ŽTSI direktoriui D.Pūriui 2022 metais buvo išmokėta 7058 EUR darbo užmokesčio, įskaitant visus mokesčius.

8. Įstaigos išlaidos kolegialių organų kiekvieno nario darbo užmokesčiui ir kitoms įstaigos kolegialių organų narių išmokoms

Tokių išmokų 2022 metais nebuvo.

9. Įstaigos išlaidos išmokoms su viešosios įstaigos dalininku susijusiems asmenims

Tokių išmokų 2022 metais nebuvo.

10. Įstaigos veikla, vykdyti projektai, įgyvendinant įstatuose nustatytus veiklos tikslus

Programos ir projektai:

Projekto pavadinimas	
Tvari parama žmogaus teisėms per advokaciją ir švietimą (pradžia 2020 m. lapkritį)	<p>Tikslas: Projektu siekiama: a) sustiprinti žmogaus teisių padėties Lietuvoje stebėseną, siūlant sprendimų priėmėjams ir politikos formuotojams su tarptautiniais žmogaus teisių standartais derančius viešosios politikos sprendimus; b) aktyvios advokacijos pagalba mobilizuoti visuomenės paramą šiems sprendimams bei didinti visuomenės atsparumą nedemokratinėms, žmogaus teises ribojančioms iniciatyvoms. Projektu taip pat siekiama keisti su labiau pažeidžiamomis visuomenės grupėmis dirbančių specialistų bei apie pažeidžiamas grupes rašančių žurnalistų nuostatas šių grupių atžvilgiu, vykdant šviečiamąsias veiklas bei įtraukiant į jas pažeidžiamų bendruomenių atstovus (-es).</p> <p>Rezultatai per 2022 m.: 1) Sudalyvauta 15-oje darbo grupių ir komitetų posėdžių, institucijų ir NVO susitikimų įvairiais klausimais, tokiais kaip apsauga nuo smurto artimoje aplinkoje, translyčių asmenų teisės, migrantų ir prieglobsčio prašytojų teisės, psichikos sveikata ir kitais. 2) Paskelbta 16 ekspertinių straipsnių, komentarų ir pasisakymų įvairiais žmogaus teisių klausimais; straipsniai ir komentarai skelbti tokiose žiniasklaidos priemonėse kaip LRT.lt portalas ir radijas, 15min.lt, delfi.lt, NARA, manoteises.lt, jarmo.net, žurnale „Savaitė“. 3) Pateiktos 3 pastabos / pasiūlymai teisės aktų projektams ir programiniams dokumentams; paveikti 5 teisės aktai / programiniai dokumentai, t.y. atsižvelgta į pastabas ir projektas pakoreguotas. 4) Paskelbti 8 informaciniai pranešimai apie žmogaus teisių aktualijas mūsų svietainėje, platformoje Liberties.eu bei European Implementation Network tinkle. 5) Parengta ir pristatyta apžvalga „Žmogaus teisės Lietuvoje 2020-2021“; apie apžvalgą parašė LRT.lt portalas, pranešė LRT radijo laida „Ryto garsai“, apžvalgos pagrindu parengtas straipsnis žurnale „Savaitė“. 6) Kartu su partneriu Kauno moterų linija surengta 10 diskusijų su jaunimu regionuose smurto lyties pagrindu tema, kuriose dalyvavo 334 jaunimo atstovai (-ės). 7) Surengti 5 tarpkultūrinių kompetencijų stiprinimo mokymai policijos pareigūnams, kuriuose dalyvavo 110 pareigūnų iš visos Lietuvos. 8) Inicijuota ir laimėta strateginė byla Lietuvos teismuose dėl prieglobsčio Sirijos piliečiui suteikimo. 9) Parengta ir pateikta pozicija Europos Tarybos Ministrų komitetui dėl L. bylos įgyvendinimo. 10) Parengtos ir paskelbtos 4 viešos pozicijos / pasisakymai psichikos sveikatos ir žmogaus teisių klausimais.</p>

<p>Igalinti vaikai ir šeimos: smurto prevencijos ir intervencijos paslaugų modelis (pradžią 2021 m.)</p>	<p>Tikslas: Projekto metu bus sukurta ir Lietuvoje įdiegta prevencinė programa vaikams ir šeimoms bei plečiamas specializuotų paslaugų prieinamumas smurtą patyrusiems vaikams ir jų šeimoms. Įdiegus naujų paslaugų modelį, vaikai, kuriems kyla rizika patirti smurtą, bus įgalinti atpažinti pavojingas situacijas, o vaikai, kurie jau patyrė smurtą, – pranešti apie tai ir gauti tinkamą pagalbą.</p> <p>Rezultatai per 2022 m.: 1) Pateikti pasiūlymai smurto prevencijos ir atpažinimo vaikams programai „Esame saugūs“. 2) Sudalyvauta ir perskaitytas pranešimas baigiamojoje projekto konferencijoje „Psichologinis atsparumas: kaip stiprinti ir apsaugoti vaikus“. 3) Sudalyvauta mokymuose apie vaikų ir jaunimo įgalinimą įvairiose veiklose.</p>
<p>Kirtus sieną: migrantų ir prieglobsčio prašytojų teisių stebėseną ir advokacija (finansuoja Open Society Foundations)</p>	<p>Tikslas: Projektu siekiama stiprinti migrantų ir prieglobsčio prašytojų teisių stebėseną ir vykdyti advokaciją siekiant nacionalinių teisės aktų ir praktikos atitikties tarptautiniams žmogaus teisių standartams. Projektu taip pat siekiama įtraukti į sprendimų formulavimą ir rekomendacijų teikimą pačių migrantų ir prieglobsčio prašytojų patirtis bei perspektyvą, siūlant su žmogaus teisėmis ir tarptautine teise derančius viešosios politikos sprendimus ir teisėkūrą migracijos ir prieglobsčio srityje.</p> <p>Rezultatai per 2022 m.: 1) Atlikta 18 interviu su migrantais ir prieglobsčio prašytojais užsieniečių registracijos centruose (URC) ir pabėgėlių priėmimo centruose (PPC): trys Naujininkų (Vilnius) PPC, keturi Ruklos PPC, septyni Pabradės URC, keturi Kybartų URC. 2) Inicijuota 11 strateginių bylų migracijos ir prieglobsčio srityje nacionaliniuose teismuose ir Europos Žmogaus Teisių Teisme. Sėkmingai užbaigtos 4 bylos – dėl neteisėto ir neproporcingo sulaikymo, nepagrįsto alternatyvių sulaikymui priemonių taikymo ir nepagrįsto delsimo išnagrinėti prieglobsčio prašymą. Pateikta ir priimta nagrinėti peticija EŽTT dėl negražinimo principo pažeidimo, prieglobsčio procedūrų neprieinamumo, kolektyvinio užsieniečių išsiuntimo.</p>
<p>Kirtus sieną: migrantų ir prieglobsčio prašytojų teisių stebėseną ir advokacija (finansuoja Aktyvių piliečių fondas)</p>	<p>Tikslas: Projektu siekiama užtikrinti veiksmingą migrantų ir prieglobsčio prašytojų (MPP) teisių įgyvendinimą, pabrėžiant žmogiškąjį dėmenį, ir valstybės politikos, teisės aktų, sprendimų bei praktikos atitiktį tarptautiniams prieglobsčio teisės, žmogaus teisių standartams; siekiama humanizuoti viešąjį diskursą MPP atžvilgiu, įgyvendinti neigiamų visuomenės nuostatų šios grupės atžvilgiu gilėjimo prevenciją, taisyti dabartinio teisinio reguliavimo, viešosios politikos ir praktikos ydas.</p> <p>Rezultatai per 2022 m.: 1) Duotas interviu Euronews dėl migrantų padėties Lietuvos pasienyje. 2) Inicijuotos 5 strateginės bylos migracijos ir prieglobsčio srityje nacionaliniuose teismuose ir Europos Žmogaus Teisių Teisme – dėl galimai neteisėtos prieglobsčio prašytojų deportacijos, prieglobsčio prašymų nagrinėjimo, galimai neteisėto pažeidžiamų asmenų sulaikymo. Pateiktas prašymas EŽTT leisti pateikti trečiosios šalies intervenciją byloje dėl išstūmimų ir nepagrįsto laisvės apribojimo. 3) Pateikta aktuali informacija apie migrantų teisių užtikrinimą JT specialiajam pranešėjui dėl migrantų žmogaus teisių.</p>

<p>Žmogaus teisių dėmens stiprinimas Lietuvos psichikos sveikatos politikoje</p>	<p>Tikslas: Projektu siekta stiprinti žmogaus teisių dėmenį Lietuvos psichikos sveikatos politikoje stiprinant tarpsektorinio ir NVO bendradarbiavimo mechanizmus bei NVO atstovavimą priimant ir tobulinant viešosios politikos sprendimus. Projektu taip pat siekta skatinti gerųjų praktikų ir pažangių standartų psichikos sveikatos srityje sklaidą bei žmonių su psichikos sveikatos sunkumais ir jų artimųjų patirčių integravimą į psichikos sveikatos politikos formavimą ir įgyvendinimą.</p> <p>Rezultatai per 2022 m.: 1) Pateikti 5 raštiški ekspertiniai pasiūlymai institucijoms psichikos sveikatos priežiūros ir žmogaus teisių srityje. 2) Surengtos dvi viešos diskusijos permainų psichikos sveikatos politikoje bei žmogaus teisėmis grįsto požiūrio į psichikos sveikatą temomis. 3) Paskelbtas NARA žurnalistikos parengtas straipsnis ir tinklalaidė „Kiek kainuoja psichikos sveikata?“, pasakojanti trijų moterų istorijas siekiant psichologinės pagalbos. 4) Sudalyvauta Psichikos sveikatos puoselėjimo Tarybos posėdyje, kuriame pristatyti ekspertiniai siūlymai psichikos sveikatos politikos srityje. 5) Suorganizuoti du Koalicijos „Psichikos sveikata 2030“ iniciatyvinės grupės susitikimai. 6) Atnaujinta ŽTSI svetainė, pagerinant jos funkcionalumą ir pritaikant žmonėms su regėjimo negalia ar sunkumais. 7) Sukurta svetainės skiltis, skirta psichikos sveikatai ir žmogaus teisėms.</p>
<p>Tarpbendruomeninis supratimas ir saviraiška be neapykantos</p>	<p>Tikslas: Projektu siekta didinti Lietuvos visuomenės pagarbą žmogaus teisėms, šviesti visuomenę apie neapykantos kalbos žalą atskiriems asmenims, asmenų grupėms ir visuomenei, mažinti plačiosios visuomenės abejingumą neapykantos apraiškoms mažumos grupių atžvilgiu, vystyti konstruktyvaus viešo diskurso kultūrą augančios Lietuvos visuomenės poliarizacijos, globalių krizių bei karo Ukrainoje sukeltos migracijos kontekste.</p> <p>Rezultatai per 2022 m.: 1) Surengtos 4-ios viešos paskaitos-diskusijos 3 miestuose neapykantos kalbos dėl tautybės, kalbos, seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės problematika – Vilniuje, Klaipėdoje ir Kaune (dvi Vilniuje, po vieną Kaune ir Klaipėdoje). 2) Įvyko 41 užsiėmimas (po dvi pamokas) mokiniams Vilniaus miesto ir Vilniaus rajono mokyklose apie neapykantos kalbos ir dehumanizacijos ryšį karo pabėgėlių iš Ukrainos ir kitų šalių kontekste. 3) Parengti 8 straipsniai / tinklalaidės neapykantos kalbos seksualinės orientacijos, lytinės tapatybės, tautybės ir kalbos pagrindais tematika, paskelbti 9 skirtingose žiniasklaidos priemonėse (nara.lt, 15min.lt, mipas.lt, manoteises.lt, lrt.lt, gayline.lt, jarmo.net, elta.lt, Spotify, YouTube), taip pat pareiškėjo ir partnerių socialiniuose tinkluose. 4) Straipsnių pagrindu parengti bent 15 pranešimų ŽTSI ir partnerių socialiniuose tinkluose. 5) Atspausdinta ir išdalinta 300 informacinių lankstinukų apie neapykantos kalbą trijose Lietuvos savivaldybėse – Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje. 6) Elektroninė lankstinuko versija patalpinta ŽTSI interneto svetainėje, jos viešinimui parengtas 1 straipsnis bei 8 žinutės ŽTSI ir partnerių socialiniuose tinkluose.</p>

<p>Aktyvūs Europos piliečiai prieš neapykantos kalbą</p>	<p>Tikslas: Skatinti tokias demokratines vertybes kaip pilietinis ir politinis dalyvavimas, taikus sambūvis ir įvairovė, didelį dėmesį skiriant naujų piliečių (imigrantų) ir kitų neapykantos kalbos pažeidžiamų grupių dalyvavimui. Projekto veikla padidins piliečių žinias apie žalingą neapykantos kalbą poveikį, sk leis europines vertybes ir stiprins jaunimo solidarumą per diskusijas, tinklų kūrimą ir žmogaus teisių švietimą.</p> <p>Rezultatai per 2022 m.: paskelbtas ir išplatintas tyrimas, kuriame analizuojamas ryšys tarp neapykantos kalbos ir euroskepticizmo; surengti 3 tarptautiniai interaktyvūs seminarai jaunimui „Aktyvus jaunimas prieš neapykantos kalbą“.</p>
<p>Psichikos sveikata ir žmogaus teisės – paradigmos poslinkio ir pokyčių skatinimas Lietuvoje, rytų Europos bei Eurazijos regione</p>	<p>Tikslas: Projektu siekiama prisidėti prie žmogaus teisėmis grįsto požiūrio ir susijusių principų integravimo į psichikos sveikatos politiką bei įvairių paslaugų spektro plėtrą Lietuvoje bei platesniame Rytų Europos bei Eurazijos regione. To siekiama vykdant tiriamąsias veiklas, advokaciją, tinklaveiką ir žinių dalijimąsi regioniniu lygmeniu. Trumpalaikis projekto tikslas yra nubrėžti gaires ir kryptį koordinuotam psichikos sveikatos ir žmogaus teisių aktyvizmui Rytų Europos bei Eurazijos regione. Ilgalaikis tikslas yra paskatinti ir prisidėti prie resursų perskirstymo psichikos sveikatos sistemoje link žmogaus teisėmis grįstos politikos užtikrinimo bei platesnio ir įvairesnio paslaugų spektro vystymo žmonėms, turintiems psichikos sveikatos sutrikimų, intelekto ir/ar psichosocialinę negalią.</p> <p>Rezultatai per 2022 m.: bendradarbiaujant su režisiere iš Lenkijos, nufilmuota medžiaga dokumentiniam filmui apie bendruomenines paslaugas psichikos sveikatos sunkumų ar psichosocialinę negalią turintiems žmonėms Lietuvoje, atspindint paslaugų vartotojų ir paslaugų teikėjų perspektyvas.</p>
<p>Strateginio bylinėjimosi prieglobsčio ir migracijos srityje programa</p>	<p>Tikslas: Siekdama bent iš dalies atliepti Lietuvos sisteminės teisines migracijos ir prieglobsčio sistemos problemas, kilusias tiek iš ydingų teisės aktų, tiek iš institucijų praktikos, programa siekia teisingumo individualių pareiškėjų atžvilgiu ir gauti teisminį sisteminių problemų vertinimą bei paskatinti tarptautinių standartų neatitinkančių teisės aktų bei praktikos kaitą ir užpildyti teisinės pagalbos sistemos spragas.</p> <p>2022 m. adresuojamos sisteminės problemos: 1) Prieglobsčio procedūrų prieinamumo ir negražinimo principo užtikrinimo. 2) Sulaikymo teisėtumo ir pagrįstumo. 3) Alternatyvių sulaikymui priemonių taikymo trukmės teisėtumo ir pagrįstumo. 4) Prieglobsčio prašymų nagrinėjimo kokybės standartų.</p> <p>Programos mastas: 16 atvejų (procedūrų ir bylų).</p>